

Tekstu veids

Eiropas Savienības teksti par dažādiem tematiem. Pasūtītāji – ES Iestāžu tulkošanas centrs, Tulkošanas ģenerāldirektorāts, Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts.

Tālāk sniegti vispārīgi norādījumi, taču katram ģenerāldirektorātam vai specifiskiem tekstu veidiem ir vēl papildu norādījumi, kas var būt pievienoti instrukcijās vai tiek darīti zināmi sadarbības gaitā (komentāros par tulkojumiem).

Termini

- [IATE](#) – ES iestāžu un aģentūru kopīgā terminu datubāze. Svarīgākā terminu datubāze ES tekstu tulkošanā.
- [EUR Lex](#) datubāze, kur pieejami ES tiesību akti – var meklēt pēc numura vai vārdiem tekstā. Labs ES terminoloģijas avots. Svarīgākais tekstu korpuss ES tekstu tulkošanā.
- Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāta teksti (dalībvalstu tehnisko noteikumu projekti un paziņojumi par tiem) atrodami [TRIS datubāzē](#).
- ES Padomes dokumentus var atrast šajā [meklētājā](#).
- ES Komisijas dokumentu meklētājs pieejams [šeit](#).
- Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu pieteikumus (vienotos dokumentus, grozījumus, specifikācijas utt.) var meklēt pēc produkta nosaukuma datubāzē [eAmbrosia](#).
- [ECHA-term](#) – Eiropas Ķīmiskā aģentūras datubāze.
- [Eurotermbank](#) – tajā vienuviet pieejamas ES dalībvalstu un vēl citu valstu terminu datubāzes un vienots meklētājs.
- [EuroVoc](#) – daudzvalodu terminu datubāze ES darbības jomās.
- <https://termini.gov.lv/> – Latvijas terminoloģijas portāls.
- [Vecā AkadTerm datubāze](#) – noder, lai sameklētu terminus, kas nav iekļauti termini.gov.lv portālā.
- [Microsoft terminu datubāze](#) – datortermini.

Rokasgrāmatas

- [Iestāžu publikāciju noformēšanas rokasgrāmata](#) – svarīgākais norādījumu avots ES tekstu tulkošanā.
- Valsts valodas centra izdotā “[Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata](#)” – var atrast noderīgus padomus, tostarp par valodas jautājumiem (vārdu izvēle, gramatika, interpunkcija utt.).
- Eiropas Komisijas [norādījumi tulkotājiem](#) – īpaši ieteicams izlasīt dokumentu par [bieži sastopamajām kļūdām](#). Saitē pieejami arī specifisku dokumentu veidnes/paraugi, saites uz ES terminu avotiem u. c.
- Norādes par ķīmijas un farmācijas terminu atveidi atrodamas [šeit](#). Kā palīgīdzekļi piesardzīgi var izmantot arī [Patentu valdes sagatavoto materiālu](#).

Vispārīgi padomi

- Tulkojamais ES teksts bieži vien ir saistīts ar citiem jau tulkotiem ES tekstiem, tāpēc ir **jālieto EUR Lex** (vai attiecīgā gadījumā TRIS datubāze), lai saskaņotu terminoloģiju ar iepriekš tulkotajiem tekstiem (minēti tulkojamajā tekstā vai klienta norādēs). Īpaši svarīgi tas ir, ja tulkojat grozījumu dokumentu.
- Ja tulkojat **AGRI dokumentus**, kas attiecas uz ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, aizsargātām cilmes vietas norādēm u. c. aizsargātiem lauksaimniecības produktu nosaukumiem, izmantojiet pamata tiesību aktus, uz kuriem saites dotas [šajā lapā](#). Tajos cita starpā dotas šo dokumentu veidlapas, kuras ir jāizmanto tulkojumā. Ja tulkojat grozījumu dokumentu, datubāzē [eAmbrosia](#) pēc nosaukuma atrodiat pieejamos dokumentus – var būt, ka grozāmais dokuments ir tulkots latviski; tādā gadījumā tulkojumā jāpārņem sākotnējais teksts.
- **Piezīmes** par terminiem, oriģināltekstā atrastām kļūdām utt. **rakstiet atsevišķā dokumentā**, ko nododiet kopā ar tulkojumu.
- **Saglabājiet** oriģinālteksta **formatējumu** un izkārtojumu.
- Ja **interneta vietne** ir pieejama latviešu valodā, **nomainiet valodas kodu** saitē, lai tā vestu uz latvisko versiju. NB! Dažu veidu/ģenerāldirektorātu tekstos saite nav jāmaina (piem., WEB).

Datumi

Datumu atsaucēs uz Komisijas vai Eiropas Parlamenta un Padomes pieņemtajiem dokumentiem (regulas, direktīvas, lēmumi, arī Komisijas ieteikumi, kuriem ir savs numurs) norādiat **nominatīvā iekavās** aiz dokumenta numura:

- zemsvītras piezīmēs;
- tiesību akta norāžu daļā (sākas ar “ņemot vērā”);
- uzskaitījumos un sarakstos.

Citos gadījumos, proti, atsaucoties uz citiem dokumentiem (nolīgumiem, vēstulēm, Eiropadomes secinājumiem utt.) un/vai saistītā tekstā datumu rakstiet **ģenitīvā pirms dokumenta veida** apzīmējuma.

Netulkoti nosaukumi

Ja dokumenta nosaukums latviski nav tulkots, rīkojas šādi:

- valstu tiesību aktu nosaukumus (eTiesiskuma portālā arī iestāžu nosaukumus):
  - **tulko** un **iekavās** iekļauj **slīpinātu** oriģinālnosaukumu, ja nosaukums dots attiecīgās valsts valodā (tas attiecas arī uz nosaukumiem angļu valodā, ja attiecīgajā valstī angļu valoda ir oficiālā valoda);
  - **tulko**, neatveidojot oriģinālnosaukumu, ja nosaukums jau ir iztulkots angļiski (ja angļu valoda nav attiecīgās valsts oficiālā valoda);
- ES iestāžu darba dokumentu un ziņojumu nosaukumus:
  - pamattekstā **tulko**, nenorādot oriģinālnosaukumu, ja uz dokumentu ved saites, tam ir dots atsaucē numurs vai OV atsaucē;

- pamattekstā **tulko, iekavās** norādot **slīpinātu** oriģinālu, ja dokuments identificējams tikai pēc nosaukuma;
- zemsvītras piezīmēs atstāj **oriģinālvalodā** un slīpina¹;
- ārēju uzņēmumu pētījumu nosaukumus:
  - pamattekstā **tulko** un **iekavās** dod **slīpinātu** oriģinālnosaukumu;
  - zemsvītras piezīmēs atstāj tikai **slīpinātu oriģinālnosaukumu**¹;
- bibliogrāfiskos sarakstos visu atstāj **oriģinālā neslīpinot** (netulko ne autorus, ne papildinformāciju (datums, sējums, lappuses utt.)).

Personvārdu atveide

Personvārdu latviskošanā galvenais princips ir izvērtēt, vai svarīgāka ir **lasāmība** (tulkot) **vai** personas **identificēšana** (netulkot). Parasti rīkojas šādi:

- paziņojumos presei, tīmekļa vietnēs, plašai sabiedrībai domātās brošūrās:
  - kontaktpersonas, tehnisko personālu, fotogrāfus u. tml. atstāj **oriģinālā slīprakstā**;
  - pārējos personvārdus **tulko**;
- tiesību aktos, ziņojumos:
  - pamattekstā **tulko** komisāru, G20 valstu un ES iestāžu vadītāju vārdus;
  - pārējos pamattekstā atstāj **oriģinālā slīprakstā**;
  - parakstos un garos sarakstos atstāj **oriģinālā neslīpinot**;
- vēstulēs:
  - pamattekstā **tulko** un **iekavās** norāda oriģinālu **slīprakstā**;
  - adresē un parakstos atstāj tikai **slīpinātu oriģinālu**;
- autora vārdu atsaucē uz publikāciju zemsvītras piezīmē vai bibliogrāfiskajā sarakstā atstāj **oriģinālā** līdz ar publikācijas nosaukumu, izdošanas vietu utt. Zemsvītras piezīmē slīpina, bibliogrāfiskajā sarakstā ne.

Euro, eiro, EUR, €

- Tiesību aktos, ieteikumos, ziņojumos, oficiālās vēstulēs euro, eurozona, Eurogrupa.
- Plašai sabiedrībai domātos tekstos eiro, eurozona, Eurogrupa.

Valūtas **saīsinājumu** raksta **aiz skaitļa**. Diagrammās un tabulās, faktu lapās, paziņojumos presei vietas taupīšanai var lietot €, ja tā darīts oriģinālā.

Daži termini

- *Co-legislators* – “abi likumdevēji” vai vienkārši “likumdevēji”.
- *Fertility* (statistikā) – dzimstība.
- letvaros – vēlams nelietot, ja bez tā var iztikt, lai izvairītos no liekvārdības (piem., nevis “projekta ietvaros”, bet “projektā”).

¹ Tīmekļa tekstos (WEB), paziņojumos presei, brošūrās tulko, nenorādot oriģinālu.

- *Personal data / personal details* – ja vienā tekstā abi termini, tulko atšķirīgi – pirmo kā “personas dati” vai “persondati”, otro kā “ziņas par personu”.
- Pieaugt – ja darbība ir pabeigta; ja darbība nav pabeigta, lieto bez priedēkļa (piem., “augošas bažas”).
- *Public authorities* – publiskās iestādes (jo var attiekties uz dažādiem pārvaldes līmeņiem).
- Starpniecība – nelietot, ja nav domāta kāda starpnieka darbība; piem., nevis “atrast ar interneta starpniecību”, bet “atrast internetā”.

Gramatika, interpunkcija

- Lieto **augšējās apalās pēdiņas** (”).
- Parastās domuzīmes funkcijā izmanto **garo domuzīmi** (—), vienotājdomuzīmei lieto **vidējo domuzīmi** (–). Nekādā ziņā domuzīmes vietā nelieto defisi (-).
- **Saistīto atstarpī** neliek starp tiesību akta nosaukumu un numuru, ja nav saīsinājuma “Nr.” (piem., Regula (ES) 2019/1, Direktīva 2008-94/EK). Saistīto atstarpī liek datumos starp datumu un mēnesi, gadskaitli un vārdu “gads”, saīsinājumos u. c., u. tml. un citos līdzīgos, starp skaitli un mērvienību u. tml. gadījumos.
- **Zemsvītras piezīmes** numuru liek **pirms** beigu **pieturzīmes**, komata, semikola utt. Zemsvītras **beigās** liek **punktu**.
- Vienlīdzīgus **palīgteikumus** ievada ar vienādiem ievadvārdiem (kas/kurš), pakārtotus – ar atšķirīgiem, lai nerastos pārpratumi. Piem., “iestāde, kas ir iecelta un kam ir uzdots”, bet “iestāde, kas ir iecelta par struktūru, kurai uzdots”.
- Lai nerastos pārpratumi, ar **“lai”** palīgteikumu **nepaskaidro nominālas** frāzes (piem., nevis “ierīces, lai samazinātu ūdens patēriņu”, bet “ierīces, kas samazina ūdens patēriņu”).
- Lai izvairītos no pārpratumiem, **piesardzīgi lietojiet -ot divdabja teicienus** – tie biedrojas ar darbības vārdiem, tāpēc, ja ar tiem cenšas paskaidrot lietvārdus, var rasties pārpratumi (piem., “viņš tika apsūdzēts par likuma pārkāpšanu, nozogot automašīnu”).
- Nav vēlams aizrauties ar **piederības vietniekvārdiem** latviešu valodas tekstā, pat ja tie ir lietoti angļu valodā, piem., “ievadiet paroli”, nevis “ievadiet savu paroli”.
- Tāpat nav vēlams aizrauties ar vārdu **“lūdzu”**, kur bez tā var iztikt – pieklājīga izteiksme latviešu valodā tiek panākta jau, lietojot darbības vārdu trešajā personā (piem., “atveriet tīmekļa vietni”).
- **Protokolus** latviešu valodā raksta **tagadnē**.
- Ja oriģinālajā dokumentā valstis kārtotas **alfabēta secībā**, tās kārtā alfabētiski arī tulkojumā. Alfabēta secībā kārtā arī saīsinājumu sarakstus (to parasti dara redaktors).
- **Segmentus apvieno vai sadala tikai** tad, ja tulkojuma segmentā vārdu secības dēļ teksts neatbilstu oriģinālvalodas segmenta tekstam; ja tulkojums atbilst oriģinālam, segmentu nedala un neapvieno, pat ja tajā ir tikai daļa teikuma vai – gluži otrādi – vairāki teikumi.

Sagatavots 28.03.2021.

Autori

Ieva Tazāne, tulkotāja ar 8 gadu pieredzi ES tekstu tulkošanā: ieva.tazane@gmail.com.